

Artikelen

Broedvogelinventarisatie van Kluut, plevieren, meeuwen en sterns in Groningen in 1995

Kees Koffijberg

Vanaf 1987 wordt de provincie Groningen jaarlijks uitgekamd voor broedende Kluten, plevieren, meeuwen en sterns. Deze inventarisaties worden gecoördineerd door de Werkgroep Koloniebroedvogels en passen binnen het kader van het Landelijk Soortonderzoek Broedvogels (LSB, voorheen Bijzondere Soorten Project broedvogels) van SOVON. In het kustgebied wordt bovendien aangesloten bij het gemeenschappelijke meetnet van kustbroedvogels in de internationale Waddenzee dat wordt uitgevoerd onder vlag van het Waddensecretariaat (CWSS) in Wilhelmshaven. In 1995 draaide het project z'n negende jaar. Dit artikel geeft een overzicht van de resultaten.

Methode

De hier gepresenteerde gegevens zijn voor een belangrijk deel gebaseerd op broedvogelkarteringen die door de Werkgroep Koloniebroedvogels worden uitgevoerd in de (buitendijkse) gebieden langs de Noordkust, Eems en Dollard. Daarnaast zijn resultaten gebruikt van inventarisaties die door tal van vogelaars en terreinbeherende instanties her en der in de provincie worden gedaan. In beide gevallen zijn veldwerk en interpretatie uitgevoerd conform de richtlijnen die gelden voor het LSB project van SOVON (Van Dijk & Hustings 1996) en het Wadden-meetnet van de CWSS (Hälterlein et al. 1995). De werkwijze is eerder beschreven in Van Dijk et al. 1988 en Koffijberg & Van Dijk 1989. Een verandering ten opzichte van eerdere jaren is, dat bij kolonies waarvan het aantal broedparen wordt geteld op basis van het totaal aanwezige individuen, deze niet langer door een factor 2 worden gedeeld, maar door 1.7. Dit is een meer reële afspiegeling van de werkelijke nestbezetting (Hälterlein et al. 1995, eigen waarnemingen). Met terugwerkende kracht zal deze interpretatie ook nog voor gegevens uit eerdere jaren worden doorgevoerd, opdat de reeks over alle jaren vergelijkbaar blijft.

Resultaten

Ook in 1995 is het weer gelukt een vrijwel integrale dekking te verkrijgen van alle terreinen die van potentieel belang zijn voor de genoemde soorten. Tabel 1 geeft de aantallen per locatie. Alleen voor Kleine Plevier is dit overzicht onvolledig, omdat niet alle voor deze soort geschikte plekken zijn bezocht. Verder is in 1995 de (kleine) kolonie Kokmeeuwen en Visdieven op het Hondshalstermeer niet geteld, waardoor de opgegeven aantallen voor deze soorten aan de lage kant zijn. In het kustgebied werd het veldwerk gehinderd door hoge waterstanden en frequente overspoeling van de kwelders in juni. Voor de Noordkust zijn hierdoor alleen de veldgegevens van de telling in mei gebruikt. Hieronder worden per soort de resultaten kort besproken.

Kluut

Het aantal broedende Kluten vertoont in Groningen de laatste jaren een opmerkelijk stabiel beeld. In 1995 werden er 1.836 paar geteld. De verspreiding wordt gedomineerd door de Noordkust (1.093) en de Dollard (426). Langs de Noordkust werden de meeste vogels gevonden in de Noordpolder (495), Linthorst-Homanpolder (227) en Negenboerenpolder (207).

Verder werden hier 135 paren (12%) gevonden op binnendijs gelegen akkers die meestal waren bebouwd met bieten en zomergerst. In de Dollard broedden maar liefst 259 paar (61%) binnendijs. Braakliggende percelen (zonder vegetatie), aardappelen en bieten waren hier het meest in trek. Het hoge aantal binnendijs broedende vogels in de Dollard houdt waarschijnlijk verband met de frequente overspoeling van de kwelder tijdens hoog water in juni. Opmerkelijk zijn verder ook de aantallen op het industrieterrein van Delfzijl (113). Verhoogde baggeractiviteiten in de haven van Delfzijl (met meer geschikte depots op het industrieterrein) waren hier de belangrijkste oorzaak van. Op zes in het binnenland gelegen locaties werden 68 paar gevonden. Het gaat hier voornamelijk om plaatsen in het Oldambt.

Kleine Plevier

Door de gewoonte op allerlei minder voor de hand liggende terreinen te broeden, worden van deze soort jaarlijks paren over het hoofd gezien. In 1995 konden 35 paar worden getraceerd; een aantal dat in dezelfde orde-grootte ligt van hetgeen in eerdere jaren is geteld. Kleine Plevieren worden met name in het binnenland aangetroffen. Vloeiervelden, baggerdepots, zandgaten vormen het meest gefrequenteerde biotoop. Meestal zijn per locatie 1-2 paar aanwezig. Zoals gewoonlijk werden de meeste paren (15) gevonden op het vloeivel-complex van de CSM bij Hoogkerk.

Bontbekplevier

In tegenstelling tot Kleine Plevieren, zijn Bontbekjes uitgesproken kustvogels. Het paar op de Veenhuizerstukken bij Stadskanaal vormt hier de bekende uitzondering op de regel. In de hele provincie werden 23 paar geteld.

Ook bij deze soort vertoont het aantal broedparen van jaar op jaar tot nu toe een weinig uitgesproken trend. De meeste Bontbekplevieren werden aangetroffen in de haven van Delfzijl (12 paar). Het aantal vertoont er recent een stijgende lijn. Aantrekkelijke gebieden zijn hier een in 1993 opgespoten strandvlakte

bij Oterdum en het haventerrein zelf (inclusief de lange havendam), dat door reconstructiewerkzaamheden minder toegankelijk voor het publiek is geworden. Andere plaatsen met broedende Bontbekplevieren waren de Eemshaven (4), de kwelder (dam) in de Julianapolder (2), Punt van Reide (2), het industrieterrein van Delfzijl (1) en de Lauwersmeer (1).

Strandplevier

Sinds het wegvallen van de populatie Strandplevieren in het Lauwersmeer in de jaren tachtig, leidt deze soort in Groningen een kwakkelend bestaan met (bijna) jaarlijks nog enkele broedparen. In 1995 ging het om 3 paar, verspreid over de haven van Delfzijl, het industrieterrein van Delfzijl en het Lauwersmeer.

Dwergmeeuw

De laatste jaren verschijnen geregeld enkele broedende Dwergmeeuwen op de kwelders van de West- en Julianapolder. In 1995 betrof het 3 paar op de kwelder van de Westpolder.

Kokmeeuw

De broedpopulatie van deze soort laat na een jarenlange afname weer enig herstel zien. In 1995 werden 14.263 paar geteld. Het grootste deel hiervan broedde langs de Noordkust (11.701). De kwelders van de Julianapolder (2.964), Lauwerpolder (2.579) en Linthorst-Homanpolder (2.512) waren hier de belangrijkste bolwerken. Elders langs de kust werden kolonies gevonden bij de Dollard (181), Delfzijl (haven en industrieterrein 183, resp. 300) en in het Lauwersmeer (307). In het binnenland werden 1.209 paar geteld (3 kolonies), waarvan de meeste op de vloeivelden van de Suikerunie (850).

Stormmeeuw

Het broeden van Stormmeeuwen blijft meestal beperkt tot enkele paren op de Punt van Reide. In 1995 werden hier 4 paar gevonden. Daarnaast werden op een aantal andere locaties broedende Stormmeeuwen aangetroffen: Dollardkwelder (3), kwelder Westpolder (1) en Lauwersmeer (1). Het totaal aantal broedparen dat in 1995 werd geteld (9) is het hoogste sinds de start van de inventarisaties (1987).

Tabel 1. Aantal broedparen van Kluut, plevieren, meeuwen en sterns in Groningen in 1995.

Kluut	Kleine Plevier	Bontbek-plevier	Strand-plevier	Dwerg-meeuw	Kok-meeuw	Storm-meeuw	Zilver-meeuw	Kleine Mantel	Visdief	Noordse Stern	Dwerg-stern	Zwarte Stern
Westpolder	18	-	-	3	745	1	-	-	23	2	-	-
Julianapolder	75	-	-	-	2.964	-	2	-	27	45	-	-
Negenboerenpolder	207	-	-	-	1.133	-	-	-	53	-	-	-
Linhorst Homanpolder	227	-	-	-	2.512	-	-	-	84	3	-	-
495	-	-	-	-	1.369	-	-	-	82	-	-	-
Noordpolder	23	-	-	-	2.579	-	-	-	51	-	-	-
Lauwerpolder	48	-	-	-	399	-	-	-	9	-	-	-
Emmapolder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
totaal Noordkust	1.093	-	-	3	11.701	1	2	-	329	50	-	-
Eemshaven	44	-	-	-	-	-	-	-	5	8	-	-
Hoog-Watum	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
haven Delzijl	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
industrieterrein Delfzijl	113	12	1	-	183	-	4	1	182	12	3	-
Termunten	5	1	1	-	300	-	35	2	1	-	-	-
Dallingeweer	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Punt van Reide	30	-	-	-	382	4	-	-	69	2	-	-
Dollard	426	-	-	-	181	3	2	-	-	-	-	-
Lauwersmeer	40	1	1	-	307	-	-	-	8	11	-	-
totaal kustgebied	1.768	4	22	3	13.054	9	43	3	594	83	3	-
Frieschepalen, zandgat A7	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Opende, Strandheem	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hoogkerk, vloeivelden CSM	5	15	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
Hoogkerk, vloeivelden SU	-	1	-	-	850	-	-	-	25	-	-	-
Groningen, div. terreinen	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Foxholstermeer	-	-	-	-	34	-	-	-	20	-	-	-
Harkstede, zandgat WEB	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Harkstede, De Rijpma	-	-	-	-	325	-	-	-	1	-	-	-
Hondshalstermeer	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-
Midwolderplas	18	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
De Tjamme	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nonnegaat, Termunterzijldiep	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stadspolder	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Veendam, Woortmanslaan	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Veendam, trafo Wildervanckkan.	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Nieuwe Pekela, zandgat	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vlagentwede, Eemboerveld	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stadskanaal, Veenhuiz.stukken	-	2	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-
totaal binnenland	68	31	1	-	1.209	-	-	-	54	-	-	7
totaal Groningen	1.836	35	23	3	14.263	9	43	3	648	83	3	7

Zilvermeeuw

Met 43 paar werd in 1995 een voorlopig dieptepunt bereikt in de Groningse broedpopulatie. Recent wordt alleen nog een noemenswaardige kolonie bezet op het industrieterrein van Delfzijl (bedrijfsterrein Akzo-Nobel). Ook hieris een afname te bespeuren, die zich in 1995 verder voortzette (35 paar). Elders werden broedende Zilvermeeuwen gesignaleerd in de haven van Delfzijl (4), op de kwelder van de Julianapolder (2) en in de Dollard (2).

Kleine Mantelmeeuw

Voor deze soort geldt vrijwel hetzelfde verhaal als bij de Zilvermeeuw: slechts 3 paar werden opgemerkt, 2 bij de Zilvermeeuwen op het terrein van Akzo-Nobel in Delfzijl en 1 in de haven van Delfzijl.

Visdief

Er werden 648 paar Visdieven geteld. Dit aantal is redelijk vergelijkbaar met eerdere jaren. De helft van alle Visdieven (329) broedde op de kwelders langs de Noordkust, met de Linthorst-Homanpolder (84) en de Noordpolder (82) als belangrijkste deelgebieden. Opmerkelijk zijn verder de 182 paar die zich in de haven van Delfzijl hadden gevestigd. In dat gebied zijn in 1994 voor het eerst grote aantallen Visdieven gaan broeden omdat de recreatiedruk er is afgenomen (vgl. Bontbekplevier) en tegelijkertijd de kolonie op het industrieterrein bij Delfzijl vrijwel is gedecimeerd (1 paar in 1995) door toedoen van Vossen.

Parallel aan deze ontwikkeling is de afname van het aantal op de Punt van Reide (69 paar in 1995), in eerdere jaren gewoonlijk de grootste kolonie in de provincie (in 1993 nog 165 paar). Elders in het kustgebied werden kleine vestigingen opgemerkt in het Lauwersmeer (8) en in de Eemshaven (5). Diverse terreinen in het binnenland (6 kolonies) leverden 54 paar op, waarvan 25 op de vloeivelden van de Suikerunie in Hoogkerk en 20 bij het Foxholstermeer.

Noordse Stern

In 1995 werden 83 paar Noordse Sterns geteld. Een dergelijk aantal is ook in de afgelo-

pen jaren waargenomen.

In 1995 waren kolonies te vinden op de kwelders van de Noordkust (50, waarvan 45 in de Julianapolder), in de haven van Delfzijl (12), het Lauwersmeer (11), Eemshaven (8) en op de Punt van Reide (2).

Dwergstern

In 1993 en 1994 werd deze soort voor het eerst sinds jaren weer als broedvogel in Groningen vastgesteld, in de haven van Delfzijl (resp. 3 en 4 paar). In 1995 kwamen hier 3 paar tot broeden. Deze vestiging hangt samen met verminderde toegankelijkheid van de havenpier, die door reconstructiewerkzaamheden in de haven goeddeels is afgesloten (zie ook bij Bontbekplevier en Visdief). Het voortbestaan zal dan ook afhangen van het beleid van het Havenschap Delfzijl/Eemshaven zodra deze werkzaamheden zijn afgerond.

Zwarte Stern

Alleen de Veenhuizerstukken bij Stadskanaal herbergde in 1995 een kleine kolonie Zwarte Sterns (7 paar). Deze soort doet het de laatste jaren uitgesproken slecht (1993 nog 53 paar en 6 in 1994).

Inventarisaties in 1996

Ook in 1996 is weer een integrale kartering uitgevoerd van de in Groningen broedende Kluten, plevieren, meeuwen en sterns. Op dit moment wordt het materiaal bijeengebracht. Iedereen die over indicaties van het broeden van bovengenoemde soorten beschikt, maar die nog niet op één of andere manier (via SOVON) in het project worden gesluisd, wordt verzocht dit te melden (zie adres onderaan). Ook aanvullingen en correcties op de cijfers die in dit verslag zijn genoemd worden zeer op prijs gesteld.

Dankwoord

Dank gaat in de eerste plaats uit naar alle terreineigenaren die toestemming verleenden hun gebieden te mogen bezoeken.

Verder dank aan de tellers die de resultaten in 1995 verzamelden: Egbert Boekema, Peter de

Boer, André Boven, Sjaak Buys, Bert de Bruin, Anne van Dijk, Klaas van Dijk, Henk Dijkstra, Fokko Erhart (SOVON), Rijk den Held, Fred Helmig (SBB), Rein Hofman, Ab Hummel (Akzo-Nobel), Hans Hut, Henk Hut (SBB), Alco van Klinken, Henk Koffijberg, Kees Koffijberg, Ben Koks (SOVON), Klaas Koopman, Emo Klunder, Martin Olthoff, Ernst Oosterveld, Bert Oving, Aaldrik Pot, Bart-Jan Prak, Aart van der Spoel, E. Stroetinga (CSM), Lex Tervelde (SBB), Nico de Vries (SBB).

Literatuur

van Dijk AJ & F Hustings 1996. Broedvogelinventarisatie Kolonievogels en Zeldzame soorten (handleiding Landelijk Soortonderzoek Broedvogels). SOVON, Beek-Ubbergen.

van Dijk K, H Koffijberg & K Koffijberg 1988. Broedvogelinventarisatie van Kluut, plevieren, meeuwen en sterns in Groningen in 1987. De Grauwe Gors 16 (2): 7-15.

Hälterlein B, DM Fleet, HR Henneberg, T Mennébäck, LM Rasmussen, P Südbeck, O Thorup & R Vogel 1995. Handleiding voor het inventariseren van kustvogels in het Waddengebied. Wadden Sea Ecosystem No. 3. Common Wadden Sea Secretariat, Wilhelmshaven.

Koffijberg K & K van Dijk 1989. Broedvogelinventarisatie van Kluut, plevieren, meeuwen en sterns in Groningen in 1988. De Grauwe Gors 17 (1): 28-35.

*Kees Koffijberg. Noordpad 52
6822 JJ Arnhem. 026-4427985*